

ANGAŽMAN PROFESORA FIKRETA KARČIĆA NA REFORMI NASTAVNIH PLANOVA I PROGRAMA NA FAKULTETU ISLAMSKIH NAUKA U SARAJEVU 2002-2003. GODINE

Ahmet ALIBAŠIĆ

Fakultet islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu
ahmetalibasic@yahoo.com

SAŽETAK: Nastavni planovi Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu evoluirali su od prvog koncepta studija iz ranih sedamdesetih godina 20. stoljeća do danas. Jedna od važnijih reformi na tom evolutivnom putu bila je ona iz 2002-2004. koju je izradila Komisija za reformu nastavno-naučnog programa pod predsjedavanjem profesora Fikreta Karčića (1955-2022). Ova reforma omogućila je tranziciju s predbolonjskog na bolonjski način studiranja uvodeći jednosemestralne predmete, vodeći pri tome računa o uravnoteženoj raspodjeli predmeta po katedrama i nivoima (zajednički – obavezni, stručni i izborni predmeti) te o opterećenju studenata. Tako reformirani nastavni planovi zadržali su osobine autentičnosti, otvorenosti, integrativnog pristupa i reformatorskog kursa, što su bile karakteristike i prethodnih planova.

Ključne riječi: Fakultet islamskih nauka u Sarajevu, Nastavni planovi i programi, Fikret Karčić

Uvod

Nastavni planovi i programi su jedan od faktora uspjeha svake visokoškolske ustanove. U slučaju Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu (FIN), njegovi osnivači su o nastavnim planovima i programima (NPP) razmišljali najmanje od 1970. godine, uporedo sa osiguranjem državnih dozvola za osnivanje, smještajnih kapaciteta i budžeta. Rad na nastavnim planovima i programima tekao je do početka nastave 1977. godine kada je utvrđen detaljan plan za I godinu studija, dok

je rad na ostatku plana nastavljen i poslije 1977. god. Na osnovu popisa predmeta iz Matične knjige uočava se da su izmjene NPP-a rađene u kontinuitetu. Međutim, značajnije reforme i revizije NPP-a urađene su i 1987. i 1994. godine.¹ Glavna obilježja fakultetskog plana i programa na samom početku bila su: 1) islamski reformatorski kurs, 2) integrativni pristup društvenim i humanističkim naukama (uz uočljivo odsustvo pedagoških premeta do 1992. godine), te 3) otvorenost i komparativna perspektiva gotovo

svih islamskih nauka. Početkom 21. stoljeća usljed radikalnih društvenih promjena i reforme visokoškolskog sektora u Evropi ukazala se potreba za značajnom reformom NPP-a. Ta reforma izvedena je 2002-2004. godine

¹ Opširnije o razvoju nastavnih planova FIN-a od osnivanja do 2017. godine vidjeti: “Razvoj nastavnih programa na Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu”, *Fakultet islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu 1977-2017*, Sarajevo: FIN i El-Kalem, 2017, 61-89.

a predvodio ju je rahmetli prof. Fikret Karčić (1955–2022). Profesor Karčić se bio upravo vratio s Međunarodnog islamskog univerziteta u Maleziji gdje je predavao od 27.12.1993. do 30.8.2002. god.² Ovdje donosimo nešto više informacija o toku i ishodu tog poduhvata.

Reforma dodiplomskog studija

Proceduru izmjene NPP-a iz 1994. godine pokrenuo je Upravni odbor (UO) FIN-a svojom odlukom o imenovanju Komisije za reformu nastavno-naučnog programa FIN-a od 29.10.2022. godine. U komisiju su imenovani profesori Fikret Karčić, predsjednik, Rešid Hafizović, zamjenik predsjednika, Enes Karić, Adnan Silajdžić i Jusuf Ramić, docenti Ismet Bušatlić i Ibrahim Džananović, magistri Orhan Bajraktarević i Muharem Omerdić, te Emina Muderizović, sekretar FIN-a. Nakon smrti dr. Ibrahima Džananovića (umro 2003) na njegovom mjesto imenovan je docent Enes Ljevaković.³ Komisija je s radom počela 13.11.2002. godine. Na ukupno deset sastanaka komisija je razmatrala koncept reforme, operativni plan rada Komisije i nastavni plan s opisom predmeta (“kurseva”) za dva studijska programa⁴ na dodiplomskom i postdiplomskom studiju (islamska teologija i religijska pedagogija) s pripadajućim kreditnim poenima.⁵

Na samom početku (13.11.2002), pored plana rada Komisije i njenog budžeta, pokrenuta su ili aktualizirana pitanja akademske administracije Fakulteta (tj. ustroj katedri), informatičke podrške Studentskoj službi, biblioteci i drugim djelatnostima Fakulteta, statusa Fakulteta u Islamskoj

zajednici (IZ) i Univerzitetu u Sarajevu (UNSA).⁶ Na sljedećoj sjednici, 20.11.2002. godine, definirani su ciljevi pristupanja Univerzitetu u Sarajevu i to: 1) budžetsko finansiranje FIN-a, 2) verifikacija diploma FIN-a od Univerziteta, 3) učešće FIN-a u svim univerzitetskim projektima, 4) verifikacija zajedničkih predmeta na svim fakultetima Univerziteta, 5) verifikacija fakultativnih predmeta koje bi studenti Univerziteta mogli slušati na FIN-u, 6) usaglašavanje statusa studenata i nastavnog osoblja FIN-a sa statusom na UNSA. Dvadeset godina kasnije može se konstatovati da su četiri cilja ostvarena u cijelosti dok su ciljevi 4 i 5 još uvijek nerealizirani na nivou Univerziteta. Naime, još nije profunkcionirala prohodnost studenata unutar Univerziteta.⁷

Prve obrise novi NPP počeo je dobivati na sjednici 27.11.2002. godine. Na istoj sjednici donesen je zaključak da se Rijasetu Islamske zajednice u BiH uputi zahtjev “o potrebama profila kadrova koji su potrebni zajednici, da bi se nakon jedne takve analize mogao organizovati studij”.⁸ Takav dopis prof. Karčić uputio je reisul-ulemi dr. Mustafi Ceriću 8.1.2003. godine. U Arhivu Komisije nema traga odgovoru Rijasetu. Ova inicijativa djelimično je realizirana usvajanjem “Strategije razvoja visokog obrazovanja i naučno-istraživačkog rada Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini u periodu od 2014. do 2024.” 2014. godine i izradom *Studije o kompetencijama kadrova Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*.⁹

Iz niza zaključaka koje je Komisija donosila uočljiv je transfer malezijskih iskustava prof. Karčića (kreditni sistem bodovanja, kontinuirano ocjenjivanje, insistiranje na softverskim rješenjima,

zajednički univerzitetski predmeti, prijedlog održavanja radnih sastanaka izvan Sarajeva, razvoj bibliotekskih usluga¹⁰). Neki od naprednijih prijedloga ni do danas nisu realizirani.

Cjeloviti prijedlog Komisije je prezentiran 17.6.2003. godine na proširenoj sjednici Vijeća Fakulteta kojoj su prisustvovali reisul-ulema prof. dr. Mustafa Cerić i članovi UO. Svi elementi prijedloga su temeljito raspravljani nakon čega su katedre zadužene da pojedinačno analiziraju sve primjedbe i usaglašene stavove dostave Komisiji. Konačni prijedlog reforme nastavno-naučnog programa Fakulteta usvojilo je Vijeće na sjednici 5.9.2003, a potom i Upravni odbor Fakulteta 2.10.2003. god. Njegova primjena počela je već u akademskoj 2003/2004. godini. (Tabele 1 i 2)¹¹

Teološki studij je bio koncipiran tako da omogući studentima stručno obrazovanje u islamskim naukama te uvođenje u naučno istraživanje u toj oblasti. Diplomirani studenti sticali su diplomu prvog akademskog nivoa i naziv ‘profesor islamske teologije’. Studij je studentu, pored stručne formacije u islamskim naukama, davao uvid u najvažnije humanističke discipline. Ovaj studij osposobljavao je studente za vršenje vjersko-prosvjetnih službi u Islamskoj zajednici te različitih kulturnih, obrazovnih i društvenih djelatnosti za koje se traži humanističko obrazovanje.

Za studij religijske pedagogije, koji se razlikovao od Islamske teologije za desetak predmeta, kaže se da omogućava studentima stručno obrazovanje u oblasti religijske pedagogije te uvođenje u naučno istraživanje u toj oblasti. Diplomirani studenti sticali su diplomu prvog akademskog nivoa

² Ahmet Alibašić i drugi, ur., *Islamska pravna kultura u tranziciji: eseji u čast Fikreta Karčića*, Sarajevo, Centar za napredne studije 2020, 410.

³ “Zapisnik Komisije za reformu nastavno-naučnog programa Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu sa sastanka održanog dana 11.11.2003.”, Arhiv FIN-a, 620/03.

⁴ Tada su korišteni termini “teološki smjer” i “smjer religijske pedagogije” za studijske programe.

⁵ Na osnovu stava Upravnog odbora Fakulteta odustalo se od iskazivanja opterećenja u (američkim) kreditnim bodovima i ostavljen je taj izračun do vremena kad se uvedu evropski krediti (ECTS). Prijedlog komisije je bio da se dodiplomski studij vrednuje sa 153 kreditna boda.

⁶ Zapisnik Komisije, 13.11.2022.

⁷ Zapisnik Komisije, 20.11.2002., 408/02.

⁸ Zapisnik Komisije, 27.11.2002.

⁹ Dina Sijamhodžić-Nadarević i drugi,

Studije o kompetencijama kadrova Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini: od stečenih ka potrebnim kompetencijama, Sarajevo, FIN i El-Kalem, 2022.

¹⁰ U Arhivu Komisije nalazi se Izvještaj bibliotekarke Fatime Žutić od 23.1.2003. o stanju bibliotekskog fonda i radu biblioteke FIN-a.

¹¹ “Izvještaj o radu Komisije za reformu nastavno-naučnog programa FIN-a”, 9.2.2004, Arhiv FIN-a, 154/04.

i naziv 'profesor religijske pedagogije'. Studij je koncipiran tako da studentu, pored stručne formacije u islamskim i pedagoškim naukama, daje uvid i u opšte humanističke discipline. Ovaj studij osposobljavao je studente za rad na području vjerskog odgoja i obrazovanja te na području religijske kulture u Islamskoj zajednici, u školi, u predškolskim ustanovama i medijima.

Deset godina kasnije, 2013. godine, došlo je do velikih promjena u predmetima koji se izučavaju, ali su opis i ciljevi programa ostali isti. Polazeći od statutarne obaveze periodične revizije nastavnih planova i programa, a na osnovu uočenih nedostataka, Fakultet je uradio značajnu reviziju studijskih programa islamske teologije i islamske vjeronauke 2016. godine te nekoliko manjih intervencija u NPP-u nakon toga.

Reforma postdiplomskog studija

Nakon završene reforme dodiplomskog studija, Komisija je pristupila reformi postdiplomskog studija. Statutom FIN-a iz 1991. godine bio je predviđen postdiplomski studij, ali se nastava počela izvoditi tek 6. januara 1996. godine. Studij je bio organiziran u šest temeljnih specijalizacija ili katedri: 1) Kur'an i kur'anske znanosti, 2) Hadis i hadiske znanosti, 3) Povijest muslimanskog mišljenja – Kelam, islamske doktrine – Akaid, Tesavvuf, Islamska filozofija, Uporedne religije, Kultura ekumenizma, 4) Šerijatsko pravo – Fikh i Moralka, 5) Da'va – Pastoral, Pedagogija, Metodika, Didaktika, Retorika, i 6) Katedra za Povijest islamske kulture, civilizacije i umjetnosti, s posebnim osvrtom na vjersku, nacionalnu i kulturnu baštinu Bošnjaka. Studij na magistarskom nivou je trajao dvije godine. Prve godine kandidati su slušali predmete i polagali ispite, a u drugoj pisali rad. Na studij

su se mogli upisati i svršenci srodnih fakulteta uz polaganje dopunskih ispita, ali je takvih kandidata u prvim generacijama bilo malo. Po sličnom programu na šest naučnih grana ovaj studij je organiziran i u akademskoj 1997/1998. i 2001/2002. godini.

Komisija je predložila da novi program i dalje traje četiri semestra i da se sastoji od šest zajedničkih predmeta (dva semestra), istraživanja (3. semestar) i pisanja magistarskog rada (4. semestar) sa ukupno 33 kreditna boda. (Tabela 3)¹² I ovaj nivo studija izvodio se na dva studijska programa, islamskoj teologiji i religijskoj pedagogiji. Prijedlog komisije je usvojen od strane UO 26.12.2003. godine. Prezentacija novog reformiranog programa održana je 16.1.2004. godine, čime je okončan rad Komisije.¹³

U skladu sa reformiranim programom Fakultet islamskih nauka je u akademskoj 2004/2005. godini organizirao postdiplomski studij pod naslovom "Islam i modernost". Teološki studij imao je za cilj da podstakne produbljene studije i istraživanje u oblasti islamskih nauka. Kandidat koji bi uspješno završio postdiplomski studij, izradio i odbranio magistarski rad, sticao je naučni stepen 'magistra islamskih nauka' sa naznakom specijalizacije u odgovarajućoj oblasti. Specijalizacija se vršila putem istraživanja i izrade magistarskog rada.

Cilj postdiplomskog studija iz religijske pedagogije je bio da postdiplomcima omogućiti da dublje uđu u teorijska i praktična rješenja kvalitetnog nastavnog rada kao i u humanistička i pravna stanovišta koja promoviraju kvalitetnu i školu visokih standarda. Zasnovan na principima epistemologije, logici islamskog učenja i teoriji i praksi kreativnosti, ovaj studij je posebno usmjeravao studente proučavanju i istraživanju kreativne izrade školskih udžbenika i razvoja dječije kreativnosti.

Ovom postdiplomskom profilacijom željelo se educirati stručnjake koji će moći uspješno sudjelovati u tokovima i procesima globalizacije/demokratizacije obrazovnih procesa uopće i osavremenjavanju islamskog odgoja/obrazovanja posebno. Struktura studija bila je slična onom na teološkom programu. Kandidat koji bi uspješno završio postdiplomski studij sticao je stepen 'magistra nauka u oblasti religijske pedagogije'.

Već 2007/08. akademske godine Fakultet je izvršio reviziju nastavnog plana i organizirao postdiplomski magistarski studij iz oblasti "Savremenih islamskih studija" po revidiranom planu. U nastojanju da u potpunosti primijeni propozicije bolonjskog procesa, Fakultet je 2013. godine dvogodišnji postdiplomski studij zamijenio jednogodišnjim master studijem, ili II ciklusom studija.

Zaključak

Akademske 2002/2003. godine izvršena je temeljita reforma dodiplomskih i postdiplomskih studija na Fakultetu islamskih nauka.¹⁴ Tu reformu vodio je profesor Fikret Karčić koji je predsjedavao Komisijom za reformu nastavno-naučnog programa FIN-a. Uvid u arhiv ove komisije nudi sliku sistematskog i temeljitog pristupa reformi s uredno vođenim i dokumentovanim procesom u koji su bili uključeni Vijeće i UO Fakulteta te tadašnje rukovodstvo Islamske zajednice u BiH. Primjetno je odsustvo studenata iz procesa konsultacija. Rezultat rada Komisije bio je NPP koji je bio na prijelazu iz predbolonjskog načina studiranja na onaj bolonjski. Taj model je bio blizak američkom načinu organizacije studija koji je prof. Karčić dobro upoznao radeći na Međunarodnom islamskom univerzitetu u Maleziji.¹⁵

¹² Riječ je o neobično malom broju kreditnih poena za dvogodišnji studij. Kako se na kraju odustalo od dodjele kreditnih poena predmetima ovako mali broj sati nije uzrokovao nikakve probleme studentima.

¹³ "Izveštaj o radu Komisije za reformu

nastavno-naučnog programa FIN-a", 9.2.2004., Arhiv FIN-a, 154/04.

¹⁴ Studijski program za imame, hatibe i muallime uveden je tek 2005. godine nakon što su medrese svojim svršenicima prestale izdavati diplomu "imama, hatiba i muallima".

¹⁵ U Arhivu Komisije za reformu nalazi se svega nekoliko materijala osim zapisnika i izvještaja. Među njima su Plan institucionalnog razvoja Univerziteta u Sarajevu (2003–2010) i NPP dvogodišnjeg i četverogodišnjeg studija Ekonomskog fakulteta iz 2001. godine.

Glavna uloga profesora Karčića bila je u navođenju reforme u smjeru savremenih trendova u visokom obrazovanju (semestralni predmeti, kontinuirano ocjenjivanje) uz zadržavanje ranijih kvaliteta (autentičnost, integrativnost, otvorenost, reformatorski kurs). Nažalost, ni ova reforma kao ni jedna nakon nje nije rezultirala potpunim prelaskom s koncepta godina na predmetni studij, usljed čega i danas mnogi studenti Univerziteta u

Sarajevu gube godine mladosti zbog jednog nepoloženog predmeta. Iako je riječ o jednostavno rješivom problemu, on zbog starih navika koje se teško mijenjaju još traje. Uspjeh reformi NPP-a 2022-2003. je značajan upravo zbog djelimičnog savladavanja tog neracionalnog otpora promjenama u našim institucijama.

Iz tog i drugih razloga, nastavni planovi i programi FIN-a trebaju dalja usavršavanja i doradu. Na sreću,

narednu reviziju bit će moguće uraditi na osnovu nekoliko važnih dokumenata koji nisu bili dostupni prilikom ranijih revizija, a to su: 1) već spomenuta *Studija o kompetencijama kadrova IZ u BiH*, 2) evaluacije studijskih programa, 3) kontinuirane studentske evaluacije nastave. Ulažne informacije iz ovih dokumenata čine dobru osnovu za kvalitetniju reviziju studijskih programa zajedno s očekivanim ishodima.

Prilozi

Tabela 1: Struktura studija na Islamskoj teologiji 2003. i 2013. godine¹⁶

	NPP 2003.	NPP 2013.
	1. SEMESTAR	1. SEMESTAR
1.	Fonetika i morfologija arapskog jezika	Terminologija tefsira
2.	Engleski jezik I	Terminologija hadisa
3.	Kiraet I	Osnovi islamskog vjerovanja (usulud-din)
4.	Terminologija tefsira	Historija filozofije I – Grčka i srednji vijek
5.	Terminologija hadisa	Kira'et (Učenje Kur'ana) I
6.	Historija šerijatskog prava	Arapski jezik I
7.	Uvod u nauku akaida	Engleski jezik I
8.	Bosanski jezik	Izborni predmet
	2. SEMESTAR	2. SEMESTAR
1.	Sintaksa arapskog jezika	Historija šerijatskog prava
2.	Engleski jezik II	Historija filozofije II – Moderna i savremena zapadna filozofija
3.	Kiraet II	Uvod u studij religije
4.	Usul-i fikh	Učenje Kur'ana (Kira'et) II
5.	Religija i pravo	Arapski jezik II
6.	Sociološke teme i perspektive	Engleski jezik II
7.	Uvod u studije islamske kulture i civilizacije	Izborni predmet
	Metodi istraživanja	
	3. SEMESTAR	3. SEMESTAR
1.	Arapski tekstovi	Rane škole kelama
2.	Engleski jezik III	Historija i metodologija tefsira
3.	Kiraet III	Uvod u studij islamske kulture i civilizacije
4.	Metodologija tefsira	Socijalna filozofija i filozofija kulture
5.	Pristupi Sunnetu	Etika
6.	Ibadat	Učenje Kur'ana Kira'et III
7.	Rane škole kelama	Arapski jezik III
8.	Uvod u filozofiju	Izborni predmet

¹² Primjetne su određene razlike između konačnog prijedloga Komisije za reformu i usvojenog NPP-a. Naprimjer, u usvojenom

NPP-u nema predmeta Metodika vjerske nastave. Petnaest godina kasnije ovaj predmet će biti vraćen u NPP na insistiranje

Uprave za vjerske poslove jer se pokazalo da muallimima trebaju znanja i kompetencije koje se stiču na ovom predmetu.

	NPP 2003.	NPP 2013.
	4. SEMESTAR	4. SEMESTAR
1.	Klasična arapska stilistika i metrika	Uvod u sufizam (Tesavvuf)
2.	Engleski jezik IV	Dimenzije Sunneta
3.	Kiraet IV	Metodologija šerijatskog prava (Usuli fikh)
4.	Pregled historije islamske kulture i civilizacije	Historija islamske kulture i civilizacije I
5.	Etika	Kira'et IV
6.	Šerijatsko porodično pravo	Arapski jezik IV
7.	Kelam-shi'a u islamu i tasavvuf	Izborni predmet
8.	Razumijevanje hadisa	
	5. SEMESTAR	5. SEMESTAR
1.	Arapska književnost	Klasične škole tefsira
2.	Engleski jezik V	Hermeneutika hadisa
3.	Kiraet V	Teološka epistemologija
4.	Klasične škole tefsira	Islamsko obredoslovlje (Ibadat)
5.	Filozofija povijesti	Kulturna historija BiH
6.	Učenje judaizma i kršćanstva	Izborni predmet
7.	Šerijatsko nasljedno i vakufsko pravo	
	6. SEMESTAR	6. SEMESTAR
1.	Hadiski tekstovi	Savremene škole tefsira
2.	Islamske institucije	Šerijatsko personalno pravo
3.	Savremene akaiidske teme	Historija islamske kulture i civilizacije II
4.	Šerijatsko građansko i krivično pravo	Pedagogija
5.	Religija i društvo	Historija filozofije III – Klasična islamska filozofija
6.	Klasična islamska filozofija	Izborni predmet
	7. SEMESTAR	7. SEMESTAR
1.	Savremene škole tefsira	Šiizam
2.	Savremena islamska filozofija	Šerijatsko građansko i vakufsko pravo
3.	Islamska kultura i civilizacija na Balkanu	Islamsko vodstvo i govornišvo (Imamet i hatabet)
4.	Izborni predmet	Historija filozofije IV – Moderna i savremena islamska filozofija
5.	Izborni predmet	Socijalna psihologija
6.	Opća psihologija	Rječnik Kur'ana
7.		Izborni predmet
	8. SEMESTAR	8. SEMESTAR
1.	Studij genocida	Islamsko djelovanje (Da'wa)
2.	Pedagogija	Metodologija hadisa
3.	Izborni predmet	Osnovi učenja judaizma i kršćanstva
4.	Izborni predmet	Islamska umjetnost
5.	Praktikum	Didaktika sa metodikom vjerske nastave
6.		Izborni predmet

	NPP 2003.	NPP 2013.
	IZBORNI PREDMETI	IZBORNI PREDMETI
	Moderni trendovi u tefsiru	
	Povijest tumačenja Kur'ana u BiH	
	Pronalaženje hadisa (Tahridžu'l-ehadis)	
	Savremena fikhska pitanja	
	Šerijatska pravna pravila	
	Historija Osmanske države	
	Historija islamske umjetnosti	

Tabela 2: Struktura studija na Religijskoj pedagogiji 2003. i 2013. godine

	NPP 2002. Religijska pedagogija (et-terbijetu-d-dinije)	NPP 2013. Islamska vjeronauka i religijski odgoj
	1. SEMESTAR	1. SEMESTAR
1.	Fonetika i morfologija arapskog jezika	Terminologija tefsira
2.	Engleski jezik I	Terminologija hadisa
3.	Kiraet I	Osnovi islamskog vjerovanja (usulid-din)
4.	Terminologija tefsira	Učenje Kur'ana (Kira'et I)
5.	Terminologija hadisa	Arapski jezik I
6.	Historija šerijatskog prava	Engleski jezik I
7.	Uvod u nauku akaida	Izborni predmet
8.	Bosanski jezik	
	2. SEMESTAR	2. SEMESTAR
1.	Sintaksa arapskog jezika	Teme Kur'ana
2.	Engleski jezik II	Životopis Muhammeda, a.s. (sira)
3.	Kiraet II	Uvod u šerijatsko pravo
4.	Usul-i fikh	Učenje Kur'ana Kira'et II
5.	Religija i pravo	Arapski jezik II
6.	Sociološke teme i perspektive	Engleski jezik II
7.	Uvod u studije islamske kulture i civilizacije	Izborni predmet
8.	Metodi istraživanja	
	3. SEMESTAR	3. SEMESTAR
1.	Arapski tekstovi	Teološka antropologija
2.	Engleski jezik III	Uvod u studij islamske kulture i civilizacije
3.	Kiraet III	Islamsko obredoslovlje (Ibadat)
4.	Metodologija tefsira	Kira'et III
5.	Pristupi Sunnetu	Arapski jezik III
6.	Ibadat	Izborni predmet
7.	Rane škole kelama	
8.	Uvod u filozofiju	

	NPP 2002. Religijska pedagogija (et-terbijetu-d-dinije)	NPP 2013. Islamska vjeronauka i religijski odgoj
	4. SEMESTAR	4. SEMESTAR
1.	Klasična arapska stilistika i metrika	Pregled historije islamske kulture i civilizacije
2.	Engleski jezik IV	Uvod u studij religije
3.	Kiraet IV	Savremene fikhske teme
4.	Pregled historije islamske kulture i civilizacije	Filozofija moralnog odgoja
5.	Etika	Arapski jezik IV
6.	Šerijatsko porodično pravo	Izborni predmet
7.	Kelam-shi'a u islamu i tasavvuf	
8.	Razumijevanje hadisa	
	5. SEMESTAR	5. SEMESTAR
1.	Arapska književnost	Kur'anski koncept odgoja
2.	Engleski jezik V	Pedagogija
3.	Kiraet V	Opća psihologija sa psihologijom ličnosti
4.	Filozofija povijesti	Metodologija istraživanja u vjerskoj nastavi
5.	Učenje judaizma i kršćanstva	Osnovi sociologije obrazovanja
6.	Pedagogija	Teorije odgoja
7.	Opća psihologija	Izborni predmet
	6. SEMESTAR	6. SEMESTAR
1.	Hadiski tekstovi	Sunnetski koncept odgoja
2.	Klasična islamska filozofija	Razvojna psihologija
3.	Islamske institucije	Didaktika
4.	Religija i društvo	Učenje i podučavanje u predškolskom odgoju
5.	Psihologija ličnosti	Pedagoška komunikologija
6.	Sociologija odgoja	Izborni predmet
7.	Didaktika	
	7. SEMESTAR	7. SEMESTAR
1.	Savremena islamska filozofija	Kulturna historija BiH
2.	Islamska kultura i civilizacija na Balkanu	Religijska pedagogija
3.	Razvojna psihologija	Psihologija religioznosti
4.	Edukometrija	Školska pedagogija
5.	Izborni predmet	Domski odgoj
6.	Izborni predmet	Metodika vjerske nastave I
7.		Izborni predmet
	8. SEMESTAR	8. SEMESTAR
1.	Studij genocida	Pedagoška psihologija
2.	Metodika islamske vjeronauke	Kurikulum i udžbenici u vjerskoj nastavi
3.	Izborni predmet	Metodika religijskog odgoja
4.	Izborni predmet	Metodika vjerske nastave II
5.	Praktikum	Edukometrija
6.		Izborni predmet

	NPP 2002. Religijska pedagogija (et-terbijetu-d-dinije)	NPP 2013. Islamska vjeronauka i religijski odgoj
	IZBORNI PREDMETI	IZBORNI PREDMETI
1.	Porodična pedagogija	
2.	Pedagoška komunikologija	
3.	Socijalna psihologija	
4.	Psihologija komunikacije	
5.	Obrazovni menadžment	
6.	Masmedijska pedagogija	

Tabela 3: Struktura magistarskih studija 2004. i 2007. god.

2004. Islamska teologija	2004. Religijska pedagogija	2007. Savremene islamske studije
1. SEMESTAR	1. SEMESTAR	1. SEMESTAR
Islam i modernost	Islamski koncept obrazovanja	Savremene tefsirske studije
Savremeni pristupi Kur'anu i Sunnetu	Historija islamskog obrazovanja	Odabrane teme iz edukacijske pedagogije
Šerijat u savremenim društvima	Razvojni kurikulum	Metode istraživanja
2. SEMESTAR	2. SEMESTAR	2. SEMESTAR
Islamska misao u BiH	Dijete i kreativnost	Savremene hadiske studije
Islamska kultura u BiH	Udžbenik i kreativnost	Šerijat u savremenim društvima
Metodi istraživanja	Metodi istraživanja	Odgoj i obrazovanje za ljudska prava
3. SEMESTAR	3. SEMESTAR	3. SEMESTAR
Istraživanje	Istraživanje	Islam pred izazovima modernoga svijeta
Seminar	Seminar	Islamska kultura Bošnjaka
4. SEMESTAR	4. SEMESTAR	4. SEMESTAR
Izrada magistarskog rada	Izrada magistarskog rada	Izrada magistarskog rada

الموجز

أحمد علياسيتش

مشاركة الأستاذ فكرت كارتشيتش في إصلاح مناهج كلية الدراسات الإسلامية في سرايفو بين عامي ٢٠٠٢-٢٠٠٤

شهدت مناهج كلية الدراسات الإسلامية في سرايفو تطورا مطردا منذ بداية سبعينيات القرن العشرين إلى اليوم. وكانت إحدى أهم الإصلاحات على طريق تطورها، الإصلاح الذي تم بين عامي ٢٠٠٢، ٢٠٠٤، والذي أعدته لجنة إصلاح المناهج الدراسية والعلمية برئاسة الأستاذ فكرت كارتشيتش (١٩٩١-٢٠٠٢). لقد مكّن هذا الإصلاح الانتقال من صيغة الدراسة ما قبل بولونيا إلى الدراسة وفق نظام بولونيا، وذلك بإدخال نظام اقتصار المواد الدراسية على فصل دراسي واحد، مع مراعاة

التوزيع المتوازن للمواد حسب الأقسام والمستويات (المواد المشتركة الإلزامية، والمواد المهنية والاختيارية) ومقدار العبء على الطلاب. وقد حافظت المناهج المعدلة بهذه الصيغة على سمات الأصالة والانفتاح والنهج التكاملي والمسار الإصلاحي، والتي كانت من سمات المناهج السابقة أيضا.

الكلمات الرئيسية: كلية الدراسات الإسلامية في سرايفو. المناهج الدراسية، فكرت كارتشيتش.

*Summary*ENGAGEMENT OF PROFESSOR FIKRET KARČIĆ ON THE REFORM
OF THE TEACHING PLAN AND PROGRAMME AT THE FACULTY
OF THE ISLAMIC STUDIES IN SARAJEVO 2002-2003

The Teaching Plan and Programme of the Faculty of Islamic Studies evolved from its initial concept of studies in the early seventies of the 20th century to the date. One of the significant reforms in this evolution was the one that was carried out during 2002-2004 by the Commission for the Reform of the Teaching Plan and Program presided by Professor Fikret Karčić (1955-2022). This reform facilitated the transition from pre-Bologna to Bologna system for higher education, by introducing one semester subjects at the same time providing for a

balanced distribution of subjects across the departments and the respective cycles (common-obligatory, occupational and elective subjects) and keeping in mind the workload for the students as well. Such reform allowed the Teaching Plan to preserve its authenticity, openness, integrative approach, and reforms of courses, all of which gave value to the Curriculum.

Keywords: Faculty of Islamic Studies in Sarajevo, Teaching Plan and Programme, Fikret Karčić